

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

ЧЕНЬ ЛЮСІН

УДК 378.015.31:784.3]:[373.011.3-051:78](043.3)

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
ВОКАЛЬНОЇ РОМАНСОВОЇ ЛІРИКИ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

СУМИ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Осадча Тетяна Всеволодівна,
ДЗ «Південноукраїнський
національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»,
завідувач кафедри диригентсько-хорової
підготовки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Лобова Ольга Володимирівна,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка,
професор кафедри дошкільної
і початкової освіти;

кандидат педагогічних наук, доцент
Барановська Ірина Георгіївна,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського,
доцент кафедри мистецьких дисциплін.

Захист відбудеться 20 грудня 2018 року о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.053.01 у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м. Суми, вул. Роменська, 87, ауд. 214.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (40002, м. Суми, вул. Роменська, 87).

Автореферат розіслано 19 листопада 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Г. Козлова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і доцільність дослідження. Процес входження України до європейського співтовариства висуває вимоги щодо зміни якісного рівня викладання мистецьких дисциплін у закладах освіти, що, відповідно, спонукає до осмислення особистості вчителя музики, його культуротворчого впливу на підростаюче покоління. Відомо, що музична освіта є ланкою духовної культури суспільства, де виховується людина з прагненням до творчої самореалізації, з почуттям фахової відповідальності, креативним мисленням, вмінням цінувати мистецькі цінності, естетично збагачувати світ. У такому контексті, сьогодні для вчителя музики визначальними стають уміння здійснювати діяльність індивідуально-неповторного професійного характеру, демонструвати інтенціональність науково-дослідницької, творчо-проективної, організаційно-комунікативної роботи, незалежні від стереотипів фахову й особистісну самореалізацію. Для набуття цілісності індивідуальної професійної поведінки майбутнього вчителя музики й формування його особистісної фахової позиції під час навчання у ЗВО є необхідними: розвиток комплексу творчих якостей особистості, здійснення педагогічного впливу на фахову реалізацію її творчого потенціалу, зокрема, у сфері вокальної підготовки.

Проблему фахової підготовки майбутніх учителів музики в класі постановки голосу розробляли дослідники психолого-педагогічної та культуролого-мистецтвознавчої галузей у різних аспектах: принципи на основі використання фонетичного та фонопедичного методів (В. Ємельянов, О. Комісаров та ін.), розвиток співацького голосу (Л. Дмитрієв, О. Матвеева, В. Морозов, О. Стахевич, Чен Дін, Р. Юссон, Ю. Юцевич та ін.), технологічні та методичні засади вокальної діяльності (В. Антонюк, Вей Лімін, М. Микиша та ін.), вокально-мовленнєва культура (Т. Ткаченко, Н. Швець та ін.), вокально-сценічна майстерність (В. Дорошенко, І. Назаренко та ін.), шляхи удосконалення вокально-педагогічної підготовки майбутніх фахівців (Л. Василевська-Скупа, В. Доронюк, Н. Овчаренко, Пан На, О. Прядко, Н. Тарарак, Ху Маньлі, Цзінь Нань) та ін.).

Проблема розвитку особистості, зокрема, формування її творчих якостей, є міждисциплінарною, вона розглядається науковцями з різних точок зору в таких галузях гуманітарного знання як: філософія, соціологія, психологія, культурологія, мистецтвознавство, педагогіка. Досліджено категорію розвитку особистості через феномен духовної сфери, розглянуто фахову діяльність як здатність особистості до творчої самореалізації та соціальної активності (В. Беспалько, Д. Богоявленська, В. Бугрій, І. Зимня, І. Зязюн, В. Кремень, З. Курлянд, І. Лернер, О. Огієнко, А. Сбруєва, В. Сластьонін, В. Ягупов та ін.), опрацьовано питання психології творчості, креативності, обдарованості (Г. Айзенк, О. Антонова, Р. Арнхейм, Р. Джадкінс, Б. Лемберг, Дж. Лерер, А. Маслоу, О. Матюшкін, С. Меднік, М. Ньольке, К. Роджерс, Д. Тейлор, Е. Торренс, О. Тунік, А. Яковлева та ін.), виявлено педагогічні та дидактичні аспекти розвитку творчих якостей учнів і студентів (І. Барановська,

Н. Волкова, О. Горбенко, М. Давидов, О. Далецький, С. Жейнова, Ж. Ковалів, С. Ковальова, О. Козій, О. Козлова, О. Ляшенко, Н. Мартишина, Л. Масол, О. Микитин, О. Михайличенко, Т. Осадча, О. Отич та ін.), осмислено ключові категорії сучасної методики музичного навчання (В. Гриньова, Ю. Калініна, А. Козир, В. Лабунець, Г. Падалка, Л. Пастушенко, І. Полубоярина, О. Ростовський та ін.).

У сучасній мистецькій педагогіці виникає інтерес до впровадження методів формування творчих якостей особистості у систему фахової підготовки майбутніх учителів музики. Відповідно у ЗВО, що здійснюють підготовку зазначених фахівців, означені методики мають специфіку, пов'язану зі змістом музичного матеріалу, який засвоюється студентами під час навчання. Творча діяльність не лише передбачає вже сформовану особистість, а й навпаки, особистість формується остаточно лише у творчій діяльності.

Аналіз досліджень із теорії та методики музичного навчання засвідчив, що увагу науковців зосереджено на різних класифікаціях творчих якостей особистості майбутніх учителів музики, натомість формування комплексу творчих якостей, що визначає успішність особистості майбутнього вчителя музики-вокаліста, не стало предметом окремої наукової розвідки. Констатовано відсутність наукових досліджень, які б враховували специфіку формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики, зумовлену вокально-мистецьким середовищем навчання та відповідними формами чуттєвого пізнання світу, естетичного розвитку та саморозвитку, що викликає низку *суперечностей*, а саме:

- між високим ступенем важливості проблеми формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики і недостатнім її педагогічним осмисленням у галузі музичного навчання в класі постановки голосу;
- між потребою підготовки майбутніх фахівців, здатних до успішної виконавсько-педагогічної діяльності на основі вокального мистецтва і відсутністю розробленої методики формування творчих якостей особистості у процесі вивчення вокальної романсової лірики;
- між необхідністю формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики у процесі вивчення вокальної романсової лірики та відсутністю визначених критеріїв їх оцінювання.

Актуальність, теоретична і практична значущість проблеми, її недостатнє висвітлення у науково-методичній літературі, необхідність вирішення виявлених суперечностей зумовили вибір теми дисертації **«Методика формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри музичного мистецтва і хореографії ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та є складовою наукової теми «Методологія та методика фахової підготовки

майбутніх учителів музики та хореографії в контексті художньо-естетичних інновацій мистецької освіти» (реєстраційний номер 0114У007160).

Тему дисертації затверджено вченою радою ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 4 від 27.10.2016 р.).

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити методику формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики.

Відповідно до мети сформульовано такі **завдання**:

1. Розкрити теоретичні основи формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики у процесі вокальної підготовки.
2. Визначити компонентну структуру творчих якостей особистості майбутнього вчителя музики-вокаліста.
3. Розробити і теоретично обґрунтувати методику формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики.
4. Обґрунтувати критерії, показники, рівні та засоби діагностики стану сформованості творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики.
5. Експериментально перевірити ефективність методики формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики.

Об'єкт дослідження – процес фахової підготовки майбутніх учителів музики в закладах вищої педагогічної освіти.

Предмет дослідження – методика формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики.

Методологічна основа дослідження. Застосування романсової лірики у вокальній підготовці майбутніх учителів музики досліджується водночас як творчий засіб пізнання й розкриття художнього образу твору та як художньо-методичний ресурс формування творчих якостей особистості на основі особистісно-орієнтованого, ресурсного, компетентнісного, креативно-діяльнісного, акмеологічного, аксіологічного, музикознавчого підходів.

Теоретичну основу дослідження становлять: психолого-педагогічні концепції активності особистості та розвиваючого навчання (Л. Виготський, О. Єременко, Є. Ільїн, С. Ковальова, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн, О. Устименко-Косоріч, А. Хуторской, Ю. Цагареллі та ін.); теорії творчих здібностей та якостей особистості (С. Ключова, О. Козлова, О. Лобова, О. Лук, С. Сисоєва, О. Ролінська, О. Рудницька, І. Цмур та ін.); сучасні розробки проблеми цілісного процесу вокальної художньо-виконавської підготовки (Л. Василенко, Ван Цзяньшу, Н. Гребенюк, Цзінь Нань, А. Яковлева та ін.); положення теорії музичного виконавства як системи знань (Ю. Волощук, Б. Гнидь, М. Давидов, Л. Корній, Л. Круль, Г. Ніколаї та ін.); результати мистецтвознавчих досліджень романсу та

їх адаптація до музично-педагогічної площини (О. Басса, Т. Булат, Л. Горелік, А. Дашак, О. Домріна, О. Дурандіна, Б. Косопуд, М. Логойда, М. Овчинніков та ін.); уявлення про зв'язок якісного рівня вокальної підготовки з його художньо-інтонаційною відповідністю (Бу Гуолінг, О. Чурікова-Кушнір, Г. Панченко та ін.), емоційно-артистичною (О. Єрошенко, Ху Дуньє та ін.), художньо-самовиражальною (Ван Лей, Чжан Яньфен та ін.), культуротворчо-ментальною (О. Оганезова-Григоренко, О. Реброва та ін.) складовими; погляди на структуру творчої особистості як взаємодію мотиваційної спрямованості до творчості, індивідуально-особистісних та творчих якостей (Дж. Гілфорд, В. Дружинін, О. Пехота, Р. Стернберг, Г. Яківчук та ін.); уявлення про романсову лірику як вокально-інструментальний мистецький простір з особливим художнім змістом (Ван Цзо, О. Галузевська, Н. Говорухіна, В. Конен, В. Рабинович, О. Руч'євська, О. Старовойтова, О. Степанідіна, Н. Харандюк, А. Хуторська та ін.); положення педагогіки мистецтва про форми залучення студентів до виконавсько-педагогічної діяльності (Бай Шаожун, В. Бриліна, Л. Дерев'янка, Лю Кешуан, О. Олексюк, Л. Тоцька та ін.).

Методи дослідження. У дисертації визначено комплекс методів, що спрямовано на реалізацію поставленої мети та вирішення завдань:

– *теоретичні*: аналіз, індукція, порівняння, систематизація, узагальнення філософсько-культурологічної, психолого-педагогічної, мистецтвознавчої, музично-педагогічної та вокально-методичної літератури – для розкриття феноменології творчих якостей особистості, креативно-особистісного змісту вокального навчання і виконавсько-педагогічної діяльності; категоріальний аналіз, узагальнення педагогічного та методичного досвіду – для уточнення та розкриття сутності творчих якостей особистості; розроблення методики формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики; теоретичне моделювання – для розроблення компонентної структури творчих якостей особистості та критеріїв і показників оцінювання її компонентів, моделювання методики формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики; типологія та класифікація – для угруповання творчих якостей особистості, а також методів та розподілу досліджуваних за рівнями;

– *емпіричні*: констатувальний експеримент і методи педагогічної діагностики (педагогічне спостереження, анкетування, тестування, метод експертних оцінок, діагностичні методики вияву комплексів особистісних якостей) для визначення стану сформованості творчих якостей особистості майбутніх учителів музики; формувальний експеримент, що містить методи психологічного «занурення в образ», створення проектів емоційної драматургії романсів, софістичної суперечки, «Студент у ролі викладача», колективного формулювання висновків, «мозкового штурму», рефлексивної бесіди, духовно-творчого самоаналізу, художнього збагачення тексту, ескізного опрацювання романсу, «Я-композитор», евристично-пошуковий, «звукової» анкети, визначення мистецької цінності, аналізу стиле- та жанровідповідності вокального виконання, порівняння різних інтерпретацій одного твору, історико-

теоретичного й художньо-педагогічного аналізу, вокально-педагогічної рефлексії, художньої уяви та артистичного втілення – для практичного втілення та перевірки ефективності методики формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики у процесі вивчення вокальної романсової лірики);

– *методи математичної статистики* для опрацювання результатів педагогічного експерименту і підтвердження достовірності результатів дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* здійснено цілісне дослідження проблеми формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики, а саме: розкрито теоретичні основи формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики у процесі вокальної підготовки; визначено компонентну структуру творчих якостей особистості, що складається з психолого-педагогічного, когнітивно-розвивального, виконавсько-технологічного і креативно-рефлексивного компонентів та відповідних до них елементів; розроблено і теоретично обґрунтовано методику формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики; обґрунтовано критерії, показники, рівні та засоби діагностики стану сформованості творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики; експериментально перевірено ефективність методики формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики.

Удосконалено теоретичну платформу процесу формування творчих якостей особистості, визначено вплив означеного явища на якість вокальної підготовленості студентів та їх успішну реалізацію у вокально-педагогічній діяльності.

Подальшого розвитку набули наукові уявлення про розвиток творчої особистості вчителя музики, методику вокального навчання, вокально-педагогічного спілкування; положення щодо змісту, форм і методів формування творчих якостей особистості студентів музичного профілю.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що матеріали дисертаційної роботи може бути використано під час розроблення навчального плану, освітніх професійних програм, методичних рекомендацій, та для науково-методичного забезпечення фахової підготовки студентів мистецьких та мистецько-педагогічних закладів. Розроблене методичне забезпечення (педагогічні умови, принципи та методи) будуть доцільними для підготовки фахівців спеціальностей 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) і 025 Музичне мистецтво. Критерії та показники оцінювання стану сформованості творчих якостей особистості може бути враховано під час оцінювання фортепіанної, диригентсько-хорової, історико-теоретичної підготовленості майбутніх учителів музики.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 57-22/310 від 12.03.2018 р.),

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка № 903/17 від 25.04.2018 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 1435 від 15.06.2018 р.).

Апробація отриманих результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження було представлено у формі наукових доповідей на конференціях різних рівнів: *міжнародних* – «Відкрита освіта та дистанційне навчання: від теорії до практики» (Київ, 2017), «Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики» (Переяслав-Хмельницький, 2017, 2018); «Педагогіка музичного мистецтва, художньої культури та хореографії у контексті інтернаціоналізації освіти» (Мелітополь, 2017); *всеукраїнських* – «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (Одеса, 2017), «Стратегії підвищення якості мистецької освіти в контексті змін сучасного соціокультурного простору» (Одеса, 2017); обговорювалися на засіданнях кафедри музичного мистецтва і хореографії ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Публікації. Основні теоретичні положення та отримані результати дослідження висвітлено в 11 одноосібних публікаціях автора, з них: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 – у науковому зарубіжному виданні, 5 праць апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається із анотації, вступу, трьох розділів, висновків та списків використаних джерел до кожного розділу (299 найменувань, з них 17 – іноземними мовами), загальних висновків, додатків. Повний обсяг дисертації – 277 сторінок, основний зміст викладено на 178 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, об'єкт, предмет, завдання, розкрито методологічні та теоретичні основи дослідження; показано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів; наведено дані щодо апробації та впровадження результатів дисертації, публікацій та структури дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні основи формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вокальної підготовки»** уточнено генезу проблеми формування творчих якостей особистості у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музики в сучасному науковому дискурсі; розкрито сутність творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вокальної підготовки та розроблено компонентну структуру феномену.

На основі аналізу наукової літератури з філософії, соціології, психології, культурології, мистецтвознавства, педагогіки розглянуто концептуалізацію

категорії «якість». З'ясовано, що у філософському контексті (Аристотель, Г.-Ф. Гегель, І. Кант, О. Маковельський, Л. Матроніна, А. Фрайман та ін.) означена категорія виступає інструментарієм для ідентифікації властивостей предметів і явищ, фіксує їх багатоякісність, набуває ціннісного смислу. У контексті управління освітніми процесами (В. Беспалько, В. Бондар, А. Губа, З. Курлянд, В. Міщенко, О. Реброва та ін.) «якість» виконує моніторингову місію освітньої діяльності та фахової ментальності. Показано, що виразником процесу творчої діяльності майбутнього вчителя музики стають творчі якості особистості, які формуються поступово упродовж навчання за умов педагогічного стимулювання творчого самовираження, творчої активності студентів, розвитку їх індивідуального творчого потенціалу, здібностей, мислення тощо.

Аналіз сутності поняття творчих якостей особистості здійснено на основі дослідницької інтерпретації проблем: духовної сфери особистості у філософії творчості (М. Горлач, В. Кремень, В. Петрушенко, В. Рибалка та ін.), фахової діяльності як здатності особистості до творчої самореалізації та соціальної активності (Д. Богоявленська, Н. Волкова, Н. Мартишина, О. Михайличенко, Г. Ніколаї, В. Сластьонін, Г. Падалка, О. Рудницька та ін.); психології творчості, креативності, обдарованості (Г. Айзенк, О. Антонова, Р. Арнхейм, Л. Виготський, Г. Гарднер (H. Gardner), Дж. Гілфорд, Р. Джадкінс, Р. Девідсон (R. Davidson), О. Єременко, Є. Ільїн, Б. Лемберг, О. Леонтьєв, Дж. Лерер, А. Маслоу, С. Меднік (S. Mednick), М. Ньольке, Н. Роджерс, С. Рубінштейн, К. Тейлор (C. Taylor), О. Тунік, Д. Фельдман (D. Feldman), О. Яковлева та ін.); педагогічної творчості (Ю. Дворник, О. Козлова, І. Лернер, О. Микитин, В. Рибалка, О. Ростовський, М. Скаткін, С. Сисоєва та ін.).

У наукових працях дослідники пов'язують творчі якості із компонентною структурою обдарованої особистості (А. Матюшкін), творчої особистості (О. Лук), етапами творчого процесу (І. Цмур). У такий спосіб розробляються класифікації якостей творчої особистості та творчих якостей особистості, зокрема: здібності пов'язані з мотивацією, темпераментом, розумові (О. Лук); характеристики спрямованості особистості на творчу діяльність, її характерологічні особливості, творчі уміння, індивідуальні особливості психічних процесів, які сприяють успіху людини у творчій діяльності (С. Сисоєва); якості, пов'язані з особливостями пізнавальних процесів, мотиваційно-особистісні, емоційно-вольові, естетичні, комунікативні (І. Галактіонов); перцептивні, інтелектуальні, характерологічні, мотиваційні (Ю. Дворник); якості, що виявляються на етапах виникнення творчої ситуації, евристичному та завершення творчого процесу (І. Цмур). Детально розробляє структуру творчої особистості вчителя музики Г. Яківчук, залучаючи до її компонентів й відповідні творчі якості, зокрема, такі групи: мотиваційної спрямованості на творчість, блоки загальнопрофесійних, музично-професійних, комунікативно-професійних, музично-діяльнісних якостей.

У роботі констатовано, що мистецька освіта покликана розвивати творчі здібності та якості особистості. Саме завдяки розвинутій уяві, вмінню мислити

нестандартно, оригінально, знаходити цікаві вирішення проблем сьогодення особистість у будь-якій сфері діяльності буде конкурентоздатною. Означене спонукає до визначення саме таких якостей, які, з одного боку, охоплюють творчо-виконавський ресурс особистості музиканта, а з іншого, – творчі якості фахівця, який кваліфіковано застосовує мистецтво у вирішенні завдань розвитку іншої творчої особистості.

На основі категоріального аналізу змісту ключових понять визначено сутність дефініції «творчі якості особистості майбутнього вчителя музики-вокаліста», яку в роботі інтерпретовано як особистісно-унікальне інтегративне утворення характеристик активно-творчого і духовно-творчого плану, що знаходиться у структурних зв'язках з іншими компонентами творчої особистості – особливості мотиваційно-емоційної сфери, інтелектуальна активність, творче мислення, творчий потенціал і забезпечує успішність творчої самореалізації на основі вокальних цінностей педагогічної діяльності в межах та поза межами стандартних ситуацій. Внаслідок функціонування комплексу сформованих творчих якостей передбачається поява нового продукту в усіх видах вокально-педагогічної діяльності майбутніх учителів музики.

На основі критерію відповідності творчих якостей особистості змісту професіограми фахівців музично-педагогічної спеціальності та специфіки вокально-педагогічної діяльності розроблено авторську типологію феномену й виділено два архетипи творчих якостей особистості: загальні (універсальні) та спеціальні (унікальні). Загальні (універсальні) творчі якості особистості майбутнього вчителя музики інтерпретуються як наявний комплекс особистісних характеристик, необхідний для забезпечення мистецького характеру фахової діяльності у стандартних та поза межами стандартних ситуацій. Під спеціальними (унікальними) творчими якостями особистості майбутнього вчителя музики-вокаліста розуміємо наявний комплекс особистісних характеристик, необхідний для забезпечення специфіки художньо-творчого змісту вокально-педагогічної діяльності у стандартних та поза межами стандартних ситуацій.

У ході аналізу досліджень з мистецької освіти розглянуто класифікації загальних (Ю. Дворник, С. Ковальова, О. Лобова, О. Отич, О. Реброва, О. Рудницька, В. Трутнєва, Г. Яківчук) та спеціальних (Н. Овчаренко, Чжан Яньфен) творчих якостей особистості майбутніх учителів музики. У роботі запропоновано поняття «формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики», яке інтерпретоване як творчо-особистісне зростання у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музики в класі постановки голосу, що визначається появою і подальшим розвитком особистісно-унікального комплексу характеристик, на основі яких забезпечується можливість успішного відтворення специфіки художньо-творчого змісту фахової вокально-педагогічної діяльності.

На основі методу теоретичного моделювання побудовано компонентну структуру творчих якостей особистості майбутнього вчителя музики-вокаліста. Під час її розробки враховано багатоякісність (множину) феномену,

тому було обрано кластерний характер подання найважливіших творчих якостей майбутнього вчителя музики. У запропонованих кластерах творчих якостей, згрупованих відповідно до компонентів досліджуваного феномену, враховано можливі варіативні комбінації номенклатури властивостей особистості духовно-творчого і активно-творчого плану, представлені у вигляді взаємодії психолого-педагогічного та художньо-творчого складників фахової вокальної підготовки.

Структуру означеного феномену представлено єдністю таких компонентів: психолого-педагогічного (відображає ступінь сформованості мотивів та інтересу до вокальної педагогіки і вокального мистецтва як основи музично-педагогічної роботи серед школярів, спрямованість на творче самовираження у вокальній виконавсько-педагогічній сфері, характеристики емоційного досвіду спілкування з вокальним мистецтвом вчителя-музиканта); когнітивно-розвивального (характеризує теоретико-пізнавальне забезпечення цілісного опанування вокальною підготовкою майбутнього вчителя музики, широту знань і уявлень у сфері вокального педагогічного та виконавського процесів з метою їх продуктивності у фаховій діяльності); виконавсько-технологічного (визначає ефективність опанування змістом практичної складової вокальної підготовки); креативно-рефлексивного (розкриває готовність майбутнього вчителя до вокальної виконавсько-педагогічної творчості і наявність комплексу відповідних творчих якостей особистості).

Отже, у ході вивчення теоретичних основ формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вокальної підготовки обґрунтовано, що процес формування творчих якостей особистості вимагає активізації творчого змісту вокального навчання, використання психолого-педагогічних та культуролого-мистецтвознавчих знань, спеціальної методики для визначення доцільних підходів у практиці фахової діяльності. Отримані результати стали теоретичним базисом для розроблення методики формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики.

У другому розділі **«Методичні засади формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики»** розглянуто педагогічний потенціал романсової лірики у формуванні творчих якостей особистості майбутніх учителів, обґрунтовано методику, наукові підходи та принципи навчання вокальному мистецтву на основі жанру романсу; презентовано педагогічні умови, методи, побудовано модель методики формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики.

З'ясовано, що формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики потужно здійснюється в процесі вивчення вокальної романсової лірики. Сьогодні значним є масив мистецтвознавчої літератури з теорії та історії жанру романсу (В. Антонюк, О. Басса, Т. Булат, О. Галузевська, Н. Говорухіна, Л. Горелік, А. Дашак, О. Домріна, О. Дурандіна, В. Конен, Л. Корній, Б. Косопуд, М. Логойда, М. Овчинніков та ін.), який посідає

особливе місце в жанрово-стильовій системі історії музичної культури, є свого роду інтимною сповіддю, ліричним монологом людини нового часу про найпотаємніше. Романсова лірика інтерпретується як мистецький простір, зміст якого впливає на ресурсний творчо-педагогічний приріст майбутніх учителів музики, зокрема, на їх особистісні якості та властивості. У роботі до найважливіших складників мистецького простору романсу віднесено: естетичний (його художньо-образний рівень), текстуальний (його жанрово-стилістичний, композиційний рівень), виконавський (його інтерпретаційний рівень).

Методологічним підґрунтям запровадження методики формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики визначено наукові підходи та відповідні принципи.

На основі особистісно-орієнтованого та ресурсного підходів обрано такі педагогічні принципи: індивідуального підходу (О. Олексюк), відкритості творчого самовираження у процесі навчання співу. Відповідно до креативно-діяльнісного та акмеологічного підходів обрано принципи: єдності теоретичної й практичної підготовки на основі внутрішньопредметних та міжпредметних зв'язків, творчої множинності, цілеспрямованого залучення до художньо-виконавського процесу, спонукання до активно-художнього й емоційно-творчого самовираження, самоактуалізації й індивідуальної презентативності, подолання стереотипів діяльності й мислення, творчості і успіху, досягнення цілісності змісту та форми у виконавській інтерпретації (Бай Шаожун) романсу. Аксіологічний підхід зумовив застосування таких принципів: ціннісно-смысловий, взаємозв'язок мовної і вокально-інтонаційної виразності; художньо-мовної інтеграції, спрямованої на синестезію сприйняття художнього образу. На основі компетентнісного підходу опрацьовано принципи продуктивності навчання (А. Хуторской), активності (О. Олексюк, С. Ковальова), освітньої рефлексії, поетапності роботи над твором. Відповідно до культуролого-мистецтвознавчого (музикознавчого) підходу обрано принципи: вивчення музичного матеріалу (стилю, форми); одночасне осмислення поетичного та музичного текстів романсу («вспівування» партії, пошуки технічних прийомів для відтворення вокальної фактури); робота над сценічним втіленням образу (М. Максакова).

Обґрунтовано педагогічні умови, презентовано методи, що запроваджуються поетапно відповідно до цілеспрямованого впливу на певний компонент. Вплив першої умови (спрямовування суб'єктів освітнього процесу на розвиток їх мотивації до творчої вокальної виконавсько-педагогічної діяльності) пов'язаний з елементами психолого-педагогічного компоненту. Другу умову (творчо-спрямоване використання художньо-педагогічного потенціалу вокальної романсової лірики у вокальному навчанні майбутніх учителів музики) спрямовано на елементи когнітивно-розвивального та виконавсько-технологічного компонентів. Третю умову (стимулювання креативно-рефлексивної складової виконавсько-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музики-вокаліста) адресовано до елементів креативно-рефлексивного компоненту.

Передбачено поетапне запровадження зазначених педагогічних умов у цілісній моделі розробленої методики. На мотиваційно-емоційному етапі застосовано методи евристичні, пошуково-пізнавальні, етюди-тренінги, мотиваційного стимулювання, емоційної драматургії романсів; на змістовно-діяльнісному етапі використано методи софістичної суперечки, «Студент у ролі викладача», «звукової» анкети, мистецького вправляння, демонстративно-образні; на рефлексивно-корекційному етапі обрано методи наведення на евристичний пошук, аналіз стиле- та жанровідповідності вокального виконання, порівняння різних інтерпретацій, вокально-педагогічної рефлексії.

За допомогою методу моделювання розроблено модель методики формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики, яку представлено на рисунку 1.

Отже, у розділі розроблено та теоретично обґрунтовано методику формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики (педагогічні умови, методи, їх поетапне запровадження).

У третьому розділі **«Дослідно-експериментальна робота з формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики»** подано зміст, процедуру й результати констатувального та формувального експериментів з метою перевірки ефективності розробленої методики формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики.

Використання емпіричних методів опитування, спостереження, тестування, порівняння результатів самооцінки й оцінки експертів, самооцінювання під час модульних атестацій і концертних виступів, а також модифікованих діагностичних методик Бай Шаожуна, І. Гільової, А. Крупнова, Л. Курганського і Т. Немчина, В. Смекала і В. Кучера, І. Цхай з учасниками референтної групи дозволили уточнити критерії, показники та рівні сформованості творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики.

Для оцінювання психолого-педагогічного компонента було обрано мотиваційно-особистісний критерій. Когнітивно-розвивальний компонент оцінено когнітивно-процесуальним критерієм. Виконавсько-технологічний компонент вимірювався виконавсько-діяльнісним критерієм. Для оцінювання креативно-рефлексивного компонента застосовувався інноваційно-рефлексивний критерій.

Обрахування результатів експерименту проводилось у відповідності до трьох рівнів сформованості творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики, а саме: високий – креативно-моделюючий (17,9%), середній – імітаційно-модифікаційний (36,8%), початковий – інтуїтивно-адаптаційний (45,3%).

У процесі формувального експерименту перевірено ефективність поетапного впровадження запропонованих педагогічних умов та методів.

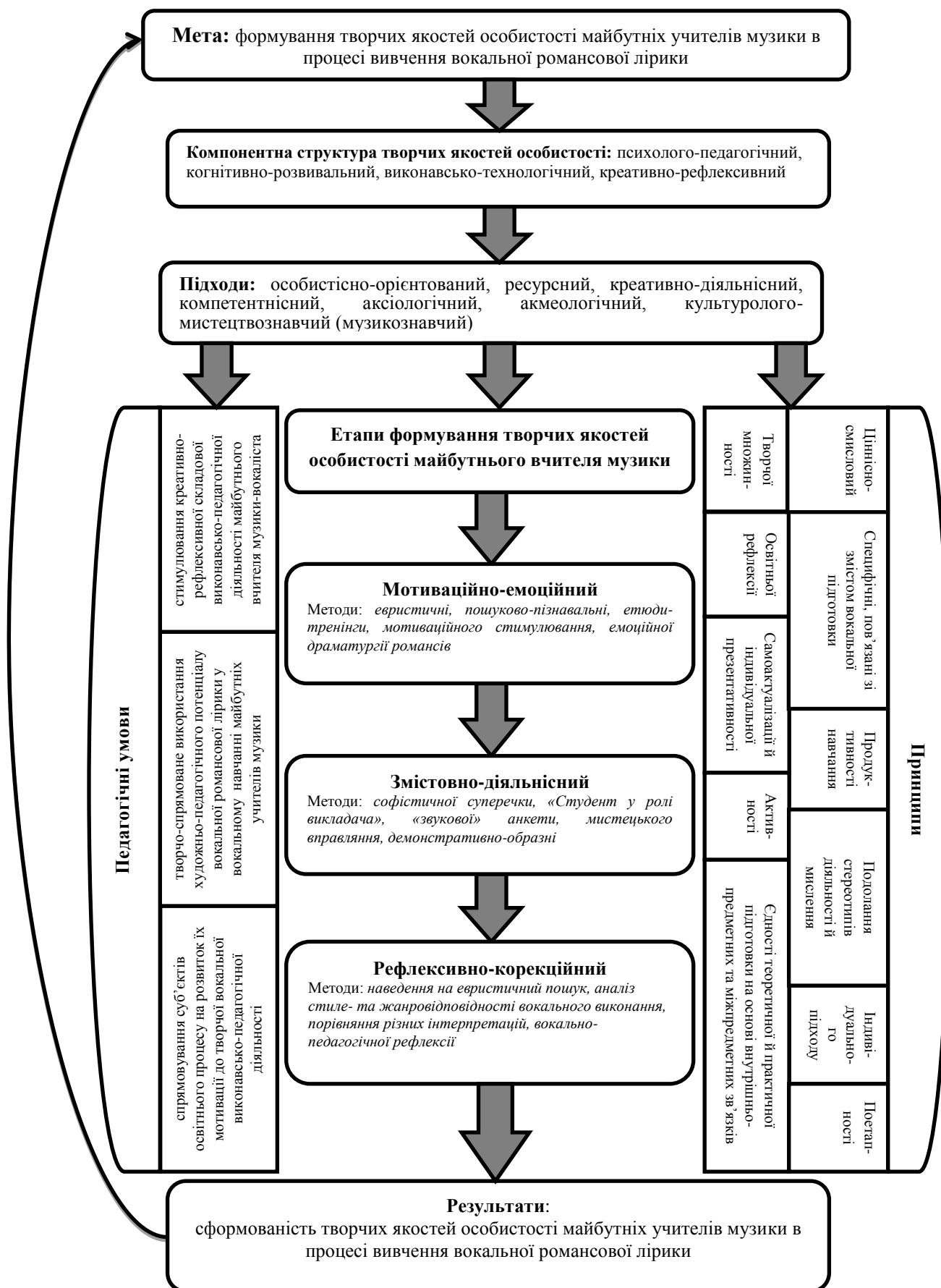

Рис. 1. Модель методики формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики

В експериментальній роботі контрольну групу становили 40 студентів 3–4 курсів, а експериментальну – ще 40 студентів 3–4 курсів. На кожному з трьох етапів експерименту впроваджувались усі педагогічні умови. Застосовані на мотиваційно-емоційному етапі творчі завдання і методи (евристичні, пошуково-пізнавальні, мотиваційного стимулювання, психологічного «занурення в образ», етюди-тренінги, використання високохудожнього репертуару, емоційного налаштування голосу і концентрації, взаємне інтерв'ювання, емоційної драматургії романсів, проекти, «звукові» анкети, невербальний показ, презентації) сприяли набуттю усвідомленої вмотивованості щодо формування творчих якостей особистості у процесі художньо-педагогічного спілкування з вокальною романсовою лірикою, вияву потреби у духовному самовдосконаленні в процесі сприймання та інтерпретації вокальних творів; формуванню позитивного ставлення студента до пізнавальної діяльності у сфері виконавсько-педагогічної інтерпретації романсу й установки на вибір стратегії успіху у вокальному виконавстві; збагатили художньо-інтелектуальний емоційний досвід оперування образно-емоційною мовою романсу, стимулювали осмислене ставлення до сутності вокального мистецтва як засобу художнього самовираження і спілкування.

Творчі завдання і методи, застосовані на змістовно-діяльнісному етапі (софістична суперечка, «Студент у ролі викладача», «Я-композитор», кейс-метод, «звукова» анкета, мистецьке вправління, демонстративно-образні, творче винахідництво, моделювання вокальної комунікації, артистичне втілення характерних романсових інтонацій, генерація нових творчих ідей, «жива інтонація», «вспівування», рефлексивна дискусія, аналіз результатів інтерпретаційної діяльності під час концертних виступів, заліків, іспитів) вплинули на зростання: кругозору студентів у галузях вокального мистецтва та вокальної педагогіки, цілеспрямованості музично-теоретичних й музично-історичних знань з вокального мистецтва у здійсненні аналізу й інтерпретації романсу, імпровізаційності у процесі підготовки твору до концертного виконання, самостійності суджень про ідеальний еталон виконання романсу; рівня творчого художньо-технологічного забезпечення фахово спрямованого вокального виконавства.

Комплекс творчих завдань і методів рефлексивно-корекційного етапу (наведення на евристичний пошук, аналіз стиле- та жанровідповідності вокального виконання, порівняння різних інтерпретацій, самостійного визначення студентами фрагментів романсу з вокально-технічними труднощами, вокально-педагогічної рефлексії, аналіз наукових і нотних джерел, вокально-творче і наукове проектування, історико-теоретичний і художньо-педагогічний аналіз, аналіз свого виступу у відеозаписі) посприяв практичному закріпленню структурного комплексу сформованих творчих якостей особистості у процесі вивчення вокальної романсової лірики щодо всіх визначених складових компонентної будови феномену, усвідомленню рефлексивності вокального виконавсько-педагогічного досвіду у формуванні

творчих якостей особистості як основи перетворення й удосконалення навчального процесу та чинника самовдосконалення.

Перевірка отриманих результатів здійснювалася за допомогою критерію Пірсона χ^2 (табл. 1).

Таблиця 1

**Порівняльні результати рівнів сформованості
творчих якостей особистості майбутніх учителів музики
в процесі вивчення вокальної романсової лірики**

Рівні сформованості	Констатувальний експеримент		Після проведення формульовального експерименту (підсумковий зріз)	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Високий (креативно-модельюючий)	17,9	18,6	20,7	52,1
Середній (імітаційно-модифікаційний)	33,6	37,7	41,2	37,2
Початковий (інтуїтивно-адаптаційний)	48,5	43,7	38,1	10,7

Підсумкові розрахунки зафіксували такі зміни: в ЕГ кількісні показники досліджуваних високого рівня зросли з 18,6% до 52,1%, середнього рівня залишилась майже незмінними – з 37,7% до 37,2%, натомість кількісні показники досліджуваних початкового рівня знизилися з 43,7% до 10,7%. У КГ ситуація склалася дещо інша: кількісні показники досліджуваних високого рівня зросли з 17,9% до 20,7%, середнього рівня – з 33,6% до 41,2%, початкового рівня – відбулося зменшення з 48,5% до 38,1%.

Таким чином, перевірка отриманих результатів підтвердила ефективність розробленої методики формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики.

У дисертаційній роботі представлено обґрунтування та запропоновано нове вирішення проблеми формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики. Отримані результати проведеного дослідження та виконання поставлених завдань дали підстави дійти таких **висновків**:

1. Розкрито теоретичні основи формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики у процесі вокальної підготовки. З'ясовано, що проблема творчого розвитку особистості, в межах якої специфікувалася проблема формування творчих якостей особистості, є міждисциплінарною і розглядається науковцями з різних точок зору в різних галузях гуманітарного знання: філософії, соціології, психології, культурології, мистецтвознавства, педагогіки загальної та музичної. Результатом функціонування сформованих творчих якостей особистості майбутніх вчителів музики є поява нового творчого продукту в усіх видах фахової вокально-педагогічної діяльності.

Визначено поняттєвий апарат дослідження. Поняття «творчі якості особистості майбутнього вчителя музики-вокаліста» інтерпретовано як особистісно-унікальне інтегративне утворення характеристик активно-творчого і духовно-творчого плану, що знаходиться у структурних зв'язках з іншими компонентами творчої особистості – особливості мотиваційно-емоційної сфери, інтелектуальна активність, творче мислення, творчий потенціал і забезпечує успішність творчої самореалізації на основі вокальних цінностей педагогічної діяльності в межах та поза межами стандартних ситуацій. Поняття «формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики» визначено як творчо-особистісне зростання у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музики в класі постановки голосу, що визначається появою і подальшим розвитком особистісно-унікального комплексу характеристик, необхідних для стійкого успішного забезпечення специфіки художньо-творчого змісту вокально-педагогічної діяльності. Розроблено типологію творчих якостей особистості на основі критерію відповідності змісту професіограми фахівців музично-педагогічної спеціальності та специфіці вокально-педагогічної діяльності, виділено два їх архетипи: загальні (універсальні) та спеціальні (унікальні).

2. Визначено компонентну структуру творчих якостей особистості майбутнього вчителя музики-вокаліста, що включає наступні складові: психолого-педагогічну (якості – спрямованість на творче самовираження у фаховій вокально-педагогічній діяльності; неповторне емпатійно-художнє перевтілення, емоційна експресивність, творча уява (фантазія) у виконавській та комунікативній сфері вокально-педагогічної діяльності; творче управління процесом емоційного розвитку та регуляції учнів у процесі пізнання вокальної музики; творче володіння змістом, формами, методами, засобами організації та просвітництва у вокально-педагогічній роботі, спрямованість на усвідомлення вокально-мистецьких цінностей учнів, які впливають на процес формування їх творчих якостей); когнітивно-розвивальну (якості – обсяжний вокальний виконавсько-педагогічний фаховий тезаурус, фахова грамотність, розмаїття уявлень, критичне вибіркєве оцінювальне ставлення до вокальних жанрів та стилів музики, дивергентне мислення як основа творчого інтелекту, самостійність суджень про ідеальний еталон вокального виконавства, пізнавальна продуктивність у сфері формування творчих якостей школярів на основі вивчення вокальної музики); виконавсько-технологічну (якості – творче художньо-технологічне забезпечення фахово-спрямованого вокального виконавства, інноваційний характер методичної творчості, оригінальність вокального художньо-образного мислення, неповторність індивідуального стилю виконавця-вокаліста; виразність, артистичність вокально-виконавської діяльності у власній концертно-сценічній практиці та у показі вокальних творів перед учнівською аудиторією); креативно-рефлексивну (якості – індивідуально-творча особистісна професійна позиція вчителя-вокаліста, творчий інтерес до нових активних форм вокальної педагогічно-виконавської діяльності в школі, рефлексивність власного вокально-педагогічного досвіду як основа

перетворення й удосконалення навчального процесу та чинник самовдосконалення, рефлексія щодо сформованості творчих якостей учнів засобами вокального мистецтва).

3. Розроблено й теоретично обґрунтовано методику формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики, яка ґрунтується на особистісно-орієнтованому, ресурсному, креативно-діяльнісному, компетентнісному, аксіологічному, акмеологічному, культуролого-мистецтвознавчому (музикознавчому) підходах, на основі яких визначено:

- педагогічні умови: спрямування суб'єктів освітнього процесу на розвиток їх мотивації до творчої вокальної виконавсько-педагогічної діяльності; творчо-спрямоване використання художньо-педагогічного потенціалу вокальної романсової лірики у вокальному навчанні майбутніх учителів музики; стимулювання креативно-рефлексивної складової виконавсько-педагогічної діяльності майбутнього вчителя музики-вокаліста;

- етапи: мотиваційно-емоційний, змістово-діяльнісний, рефлексивно-корекційний;

- методи: психологічного «занурення в образ», створення проєктів емоційної драматургії романсів, софістичної суперечки, «Студент у ролі викладача», колективного формулювання висновків, «мозкового штурму», рефлексивної бесіди, духовно-творчого самоаналізу, художнього збагачення тексту, ескізного опрацювання романсу, «Я-композитор», евристично-пошуковий, «звукової» анкети, визначення мистецької цінності, аналізу стиле- та жанровідповідності вокального виконання, порівняння різних інтерпретацій одного твору, історико-теоретичного й художньо-педагогічного аналізу романсу, вокально-педагогічної рефлексії, художньої уяви та артистичного втілення.

4. Обґрунтовано критерії, показники та рівні оцінювання сформованості творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики: мотиваційно-особистісний критерій (динамізм вияву мотиваційного і емоційного комплексів творчих якостей особистості у площині педагогічно-виконавського відтворення романсу; педагогічна спрямованість вокальної підготовки до формування творчих якостей особистості у процесі вивчення вокальної романсової лірики); когнітивно-процесуальний (зростання вокально-творчого інтелекту у сфері романсової лірики, творче оволодіння цінностями вокального мистецтва та вокальної педагогіки з позиції ідеальної моделі творчих якостей особистості майбутнього вчителя музики; винахідливість у вирішенні вокально-виконавських та педагогічних завдань на основі романсової творчості); виконавсько-діяльнісний (зростання майстерності оволодіння технологією вокального виконавства, методичної грамотності та самостійності у процесі вивчення романсу; зростання індивідуальної неповторності комплексу творчих якостей особистості виконавця романсу, що стійко виявляється у класі постановки голосу та концертно-сценічній практиці); інноваційно-рефлексивний (індивідуально-творча особистісна

професійна позиція вчителя-вокаліста, художньо-педагогічна креативність на заняттях із постановки голосу; рефлексія щодо сформованості творчих якостей особистості майбутнього вчителя і учнів засобами вокального мистецтва, творча самостійність та навички корегування власного вокального виконавського процесу).

Обчислення результатів експерименту проводилось у відповідності до трьох рівнів сформованості творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики, а саме: високий – креативно-моделюючий (17,9%), середній – імітаційно-модифікаційний (36,8%), початковий – інтуїтивно-адаптаційний (45,3%).

5. Експериментально перевірено ефективність методики формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики, що підтверджується відмінністю в показниках діагностувальних зрізів експериментальних і контрольних груп на прикінцевому етапі дослідження. На основі статистичної обробки результатів і узагальнення отриманих даних експериментальної роботи з'ясовано, що кількість досліджуваних високого рівня зросла з 18,6% до 52,1%, середнього рівня залишилась майже на місці – з 37,7% до 37,2%, натомість кількість досліджуваних початкового рівня впала з 43,7% до 10,7%. У КГ кількість досліджуваних високого рівня зросла з 17,9% до 20,7%, середнього рівня – з 33,6% до 41,2%, початкового рівня – впала з 48,5% до 38,1%.

Установлено, що ефективно формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики у процесі вивчення вокальної романсової лірики можливе за умов запровадження методики у процесі їх навчання в закладі вищої педагогічної освіти.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики. Подальшого вивчення та наукового заглиблення потребують питання формування окремих творчих якостей особистості майбутнього вчителя, опанування нових технологій та інноваційних завдань щодо підвищення рівня сформованості творчих якостей особистості.

Основні наукові результати дослідження висвітлено в таких працях автора

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Чень, Люсін. (2015). Сутність творчих якостей студента-вокаліста як педагогічна проблема. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*, 1–2 (5–6), 134–144.
2. Чень, Люсін. (2016). Творчий потенціал вокальної підготовки майбутніх учителів музики. *Наука і освіта*, 10, 157–161.
3. Чень, Люсін. (2017). Структура та принципи формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вивчення романсової лірики. *Humanitarium. Pedagogy*, 2, 118–127.

4. Чень, Люсін. (2017). Педагогічний потенціал романсової лірики у формуванні творчих якостей майбутніх учителів музичного мистецтва. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 22 (1), 134–140.

5. Чень, Люсін. (2018). Компонентна структура моделі творчих якостей особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва-вокаліста. *Теоретична і дидактична філологія. Серія: Педагогіка*, 27, 219–230.

Стаття у науковому зарубіжному виданні

6. Чень, Люсін. (2018). Педагогічні умови формування творчих якостей особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі вивчення вокальної романсової лірики. *The scientific heritage*, 22, 52–56.

Праці апробаційного характеру

7. Чень, Люсін. (2017). Про розвиток творчих якостей майбутніх учителів музичного мистецтва художньо-педагогічними засобами романсової лірики. *Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики: матеріали IV Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції*. Переяслав-Хмельницький, 130–137.

8. Чень, Люсін. (2017). Критерії, показники та рівні сформованості особистості майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вивчення романсової лірики. *Педагогіка музичного мистецтва, художньої культури та хореографії у контексті інтернаціоналізації освіти: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Мелітополь, 64–68.

9. Чень, Люсін. (2017). Про зміст, структуру і напрями вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. *Стратегії підвищення якості мистецької освіти в контексті змін сучасного соціокультурного простору: матеріали і тези I Міжнародної науково-практичної конференції* Одеса, 79–83.

10. Чень, Люсін. (2017). Про зміст поняття «творчі якості особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва-вокаліста» в контексті сучасної мистецької освіти. *Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства: матеріали і тези III Міжнародної конференції молодих учених та студентів*. Одеса, 76–78.

11. Чень, Люсін. (2018). Мистецький простір романсу в контексті формування творчих якостей особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики: матеріали V Міжнародної науково-практичної електронної конференції*. Переяслав-Хмельницький, 77–81.

АНОТАЦІЇ

Чень Люсін. Формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми, 2018.

У роботі розкрито феномен творчих якостей особистості у науковому дискурсі, специфіку фахової підготовки майбутніх учителів музики до формування творчих якостей особистості в процесі вивчення вокальної романсової лірики. Визначено сутність феномену творчих якостей особистості майбутнього вчителя музики-вокаліста, з'ясовано його компонентну структуру. Обґрунтовано методологічне забезпечення (наукові підходи, педагогічні принципи) та методика (педагогічні умови та методи) формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики. Визначено критерії, показники та рівні оцінювання стану сформованості творчих якостей особистості. Експериментально перевірено ефективність методики формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики в процесі вивчення вокальної романсової лірики.

Ключові слова: методика, творчі якості особистості, формування творчих якостей особистості майбутніх учителів музики, вокальна підготовка, романс, вокальна виконавсько-педагогічна діяльність.

Чень Люсин. Формирование творческих качеств личности будущих учителей музыки в процессе изучения вокальной романсовой лирики. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Сумской государственной педагогический университет имени А. С. Макаренко. – Сумы, 2018.

В работе исследуется феномен творческих качеств личности в научном дискурсе, специфика профессиональной подготовки будущих учителей музыкального искусства к формированию творческих качеств личности в процессе изучения вокальной романсовой лирики. Определена сущность феномена творческих качеств личности будущего учителя музыки-вокалиста, выяснена его компонентная структура. Обосновано методологическое обеспечение (научные подходы, педагогические принципы) и методика (педагогические условия и методы) формирования творческих качеств личности будущих учителей музыки в процессе изучения вокальной романсовой лирики. Определены критерии, показатели и уровни оценки состояния сформированности творческих качеств личности. Экспериментально проверена эффективность методики формирования творческих качеств личности будущих учителей музыки в процессе изучения вокальной романсовой лирики.

Ключевые слова: методика, творческие качества личности, формирование творческих качеств личности будущих учителей музыки,

вокальная подготовка, романс, вокальная исполнительно-педагогическая деятельность.

Chen Liuxing. Development of future music teachers' personal creative features in the process of studying vocal romancing lyrics. – On the rights of manuscript.

Thesis for Candidate of Pedagogical Sciences degree in specialty 13.00.02 – Theory and Methods of Musical Education. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. – Sumy, 2018.

Thesis deals with the issue of the future music teachers' professional training for the development of their personal creative features in the process of studying vocal romancing lyrics. The creative features of the future teacher's personality are realized in the educational process and become the result of his or her creative activity: they are formed gradually, during training and professional development, under the conditions of the stimulation of students' creative self-expression and professional activity.

The componential structure of the professional issue under study consists of psycho-pedagogical, cognitive-developing, performing-technological, creative-reflexive components and their corresponding elements. A romancing lyrics is an artistic space, the content of which has an impact on the resource for the creative and pedagogical growth of future musical art teachers, stimulates the formation of personality's creative features. The author has established pedagogical conditions, has justified the approaches, principles and methods, which were gradually implemented into the educational process of future music teachers' vocal training. As a result, these conditions provide pedagogical influence on the development of students' creative features.

The criteria and indicators for the assessment of the level of development of future music teachers' creative features have been determined. The criteria against which this phenomenon had been evaluated were the following: motivational-personal, cognitive-procedural, performing-activistic, innovative-reflexive. The effectiveness of the implementation of the methodological complex (pedagogical conditions, principles, methods) was experimentally proved at the following stages: motivational-emotional, content-activistic, reflexive-correctional.

The effectiveness of methodologies of forming the creative qualities of the personality of future teachers of musical art in the process of studying vocal romance lyrics is experimentally tested and confirmed.

Key words: methodology, creative features, development of future music teachers' creative features, vocal training, romance, vocal performing and pedagogical activity.

Підписано до друку 14.11.2018 р. Формат 60X90/16. Гарн. News Times.
Друк ризогр. Папір офсет. Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Надруковано в редакційно-видавничому відділі
СумДПУ імені А. С. Макаренка

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87.